

Näkökulmia kansanmusiikin kokonaisvaltaisuuden huomioimiseen viulunsoiton alkeisopetuksessa

Seminaarityö
Kevät 2025

Viive Virtanen
Opettajan pedagogiset opinnot
Kansanmusiikin koulutusohjelma
Taideyliopiston
Sibelius-Akatemia

Tutkielman nimi	Sivumäärä
Näkökulmia kansanmusiikin kokonaisvaltaisuuden huomioimiseen viulunsoiton alkeisopetuksessa	31
Tekijän nimi	Lukukausi
Viive Virtanen	kevät 2025
Aineryhmän nimi	
Kansanmusiikin koulutusohjelma	
Tiivistelmä	
<p>Tutkielmani tehtävänä on tarjota näkökulmia kansanmusiikin kokonaisvaltaisuuteen viulunsoiton alkuopetuksessa. Selvitän, mitä kokonaisvaltainen kansanmusiikin opettaminen voi tarkoittaa, mitä osa-alueita siihen sisältyy, millaisia pedagogisia keinoja kokonaisvaltaisessa opettamisessa voidaan käyttää ja miten tällainen lähestymistapa vaikuttaa oppilaiden oppimiseen. Tutkimuskysymykseni ovat: Mitä voidaan katsoa sisältyvän kokonaisvaltaiseen kansanmusiikin opettamiseen ja millaisia pedagogisia keinoja tällaisessa opettamisessa voidaan käyttää? Miksi merkityssuhteiden rakentuminen on kansanmusiikin kokonaisvaltaisen ymmärtämisen kannalta tärkeää ja miten kansanmusiikkia opettavat viulunsoitonopettajat pyrkivät vaikuttamaan niiden rakentumiseen?</p> <p>Tutkimus toteutettiin empiirisenä, laadullisena haastattelututkimuksena. Haastattelin kahta viulunsoiton opettajaa, jotka ovat toimineet alalla pitkään kansanmusiikin parissa.</p> <p>Tutkielmani tuloksissa haastateltavat näyttäytyvät omanlaisinaan kokonaisvaltaisina opettajina. Heidän mukaansa kansanmusiikin kokonaisvaltaisuus rakentuu oppilaalle musiikin laaja-alaisen ymmärtämisen ja kokemisen kautta, ja monipuoliset työskentelytavat tukevat sen rakentumista. Kansanmusiikin kulttuurisen kontekstin liittäminen instrumenttiopetukseen nousi merkittäväksi asiaksi molemmissa haastatteluissa.</p> <p>Oppilaan motivaatio on avainasemassa kokonaisvaltaisessa oppimisessä eli merkityssuhteiden rakentumisessa. Motivointi on jokaiselle oppilaalle henkilökohtainen ja yksilöllinen prosessi. Opettaja voi motivoida oppilasta ulkoisilla kannustimilla ja osallistamalla oppilasta tiiviisti opetukseen. Kun oppilas kokee saavansa vaikuttaa opetuksen sisältöön, motivaatio soitonopiskeluun kasvaa ja oppilaan musiikkisuhde syvenee.</p> <p>Tutkielmani tuloksista selvisi, että opettajan oma kokemusmaailma vaikuttaa kokonaisvaltaisuuden rakentumiseen ja siksi kokonaisvaltaisuus näkyy jokaisen opettajalle opeuksessa yksilöllisesti. Tämän mahdollistaa Suomen musiikinopetuksen vapaa kenttä, jossa opettajat saavat toteuttaa opettajuuttaan haluamallaan tavalla opetussuunnitelman puitteissa. Kokonaisvaltaisuuden toteutumiseen vaikuttaa myös opettajan käytössä olevat resurssit.</p>	
Hakusanat	
Kansanmusiikki, kokonaisvaltainen opettaminen, viulunsoiton alkeisopetus, kansanmusiikkipedagogiikka	
Tutkielma syötetty Turnitin-plagiaatintunnistusjärjestelmään	
31.5. 2025	

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Teoreettinen tausta	3
2.1 Kansanmusiikki.....	3
2.2 Kansanmusiikkipedagogiikka	4
2.3 Kokonaisvaltaisuus	5
2.4 Merkityssuhteet ja motivaatio	7
2.5 Kokonaisvaltaisuus musiikkiopistojen opetussuunnitelmissa ja Näppäripedagogiikan tavoitteissa.....	8
3 Tutkimusasetelma	10
3.1 Tutkimustehtävä ja -kysymykset	10
3.2 Metodologiset lähtökohdat.....	10
3.3 Aineistonkeruu	11
3.4 Aineistonanalyysi.....	12
3.5 Tutkimusetiikka	12
4 Tulokset.....	13
4.1 Näkökulmia kansanmusiikin kokonaisvaltaiseen opettamiseen	13
4.1.1 Luova työskentely ja improvisaatio	15
4.1.2 Musiikin hahmotusaineet ja musiikin kuunteleminen	17
4.1.3 Kansanmusiikin kulttuurinen konteksti ja historia.....	18
4.2 Merkityssuhteet kokonaisvaltaisessa opettamisessa	19
4.2.1 Oppilaan motivointi	19
4.2.2 Oppilaan musiikkisuhteen vahvistaminen	21
5 Päätelemät ja pohdinta	23
5.1 Jatkotutkimuksen aiheita.....	24
Lähteet.....	25
Liitteet	27
Liite 1. Haastattelurunko.....	27
Liite 2. Tutkimuslupa	28

1 Johdanto

Maisteriopinnoissani Sibelius-Akatemian kansanmusiikin koulutusohjelmassa olen pohtinut kansanmusiikkiosaamisen vaikuttaneita tekijöitä. Olen havainnut, että kansanmusiikin kokonaisvaltaisella ymmärtämisellä on ollut vaikutusta soittotaitojeni kehittymiseen. Opintojeni edetessä kansanmusiikin eri osa-alueet ovat kehittyneet vuorovaikutuksessa toistensa kanssa, linkittyneet yhteen ja syventäneet ymmärrystäni. Vaikka muusikkona kehittymisen keskiössä on soittotaidon kehittäminen, koen, että se on vain yksi osa kansanmusiikkiosaamisen kokonaisuutta. Myös muut kansanmusiikin ilmiöt ovat keskeisessä roolissa, kun tavoitteena on kehittyä kohti kokonaisvaltaista kansanmuusikkoutta.

Opetustyöni kautta olen alkanut pohtimaan, miten saisin oppilaani ymmärtämään kansanmusiikkia laaja-alaisesti instrumenttiopintojen alusta alkaen. Kokonaisvaltaisella opettamisella tarkoitan, että instrumenttitaitojen harjoittelun tulisi liittää laajasti kansanmusiikin eri ilmiöitä, kuten historiaa ja perinteiden tuntemusta. Esimerkiksi uutta kappaletta opeteltaessa opettaja voisi kertoa kappaleen historiasta, oppilas ja opettaja voisivat yhdessä kehollisesti tutustua kappaleen rytmiiikkaan ja tanssilajiin, ja kappaletta voitaisiin opetella sekä kuulonvaraisesti että nuotteja apuna käyttäen. Ihanneajatuksenani olisi, että oppilaat ikään kuin kasvaisivat kansanmusiikkiin ja he oppisivat tuntemaan sen keskeiset ilmiöt soittotaidon kehittymisen rinnalla. Tällainen lähestymistapa loisi mielestäni hyvän pohjan oppilaiden elinikäisen harrastussuhteen syntymiselle ja mahdollisille jatko-opinnoille. Motivaationi tämän tutkielman tekemiseen on halu kehittää omaa opettajuuttani monipuolisemmaksi.

Etsin tutkielmassani näkökulmia kokonaisvaltaisuuden huomioimiseen viulunsoiton alkuopetuksessa. Selvitän, mitä kokonaisvaltaiseen kansanmusiikin opettamiseen voi sisältyä ja millaisia pedagogisia keinoja siinä voidaan käyttää. Tarkastelen myös, miksi merkityssuhteet¹ ovat kokonaisvaltaisen ymmärtämisen kannalta tärkeitä, miten viulunsoitonopettajat pyrkivät vaikuttamaan merkityssuhteiden rakentumiseen ja miten tällainen lähestymistapa vaikuttaa oppilaiden oppimiseen.

¹ Merkityssuhteet syntyvät, kun tajuntamme sisällöt eli merkitykset linkittyvät yhteen (Rauhala 2025, 35–37). Uusien merkityssuhteiden muodostumista ja rakentumista kutsutaan oppimiseksi (Kauppila ym. 2022).

Hypoteesini on, että jokaisen opettajan tekemät pedagogiset valinnat vaikuttavat kokonaisvaltaisuuden toteutumiseen viulunsoiton alkeisopetuksessa. Hypoteesini perustuu oletukseen siitä, että opettajat pyrkivät opettamaan mahdollisimman laaja-alaisesti. Uskon, että tällaisella pedagogiikalla on positiivisia vaikutuksia oppimiseen eli merkityssuhteiden muodostumiseen.

Tutkimukseni on kvalitatiivinen eli laadullinen haastattelututkimus (Hirsjärvi, Remes & Sarjavaara 2018, 160). Haastattelin kahta viulunsoiton opettajaa, jotka ovat työskennelleet pitkään alalla kansanmusiikin parissa. Aineistonkeruumenetelmänä käytin puolistrukturoituja teemahaastatteluita. Tutkimukseni otanta on pieni, joten työssäni korostuvat haastattelemieni viulunsoiton opettajien kokemukset, pedagogiset näkemykset ja mielipiteet. Tutkielmani tarkoitus on herätellä opettajia pohtimaan kansanmusiikin kokonaisvaltaisuuden mahdollisuuksia viulunsoiton alkuopetuksessa sekä tuoda uutta tietoa aiheeseen, josta ei vielä ole tehty tutkimusta.

Aineistoni koostuu haastatteluaineiston lisäksi kirjallisesta aineistosta, jonka avulla avaan tutkimukseni kannalta keskeistä käsitteistöä. Kansanmusiikin ja kansanmusiikkipedagogiikan ilmiöitä käsittelen *Kansanmusiikki* -kirjan (Asplund, Hoppu, Laitinen, Leisiö, Saha & Westerholm 2006), Emilia Lajusen (2023), Päivi Hirvosen (2020), Heidi Haapojan (2017) ja Kristiina Ilmosen (2014) tohtorintöiden, Anu Itäpellon (1999) oppimateriaalin sekä Mauno Järvelän (2014) *Näppäripedagogiikkaa* -kirjan avulla. Kokonaisvaltaisuutta ja musiikin merkityssuhteita tarkastelen Lauri Rauhalan (2015) näkemyksien valossa. Kytken näkökulmani kokonaisvaltaisesta kansanmusiikin opettamisesta Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteisiin (2017), kansanmusiikkia opettavien Käpylän (2021) ja Pakilan (2018) musiikkiopistojen opetussuunnitelmiin sekä Näppäripedagogiikkaan (Järvelä 2014).

Toisessa luvussa käsittelen tutkielmani kannalta keskeisiä käsitteitä. Kolmannessa luvussa esitän tutkimustehtävän ja kysymykset, esittelen tarkemmin aineistonkeruutapaa sekä aineiston analyysiä. Neljännessä luvussa esittelen tutkimukseni tulokset ja viidennessä luvussa esitän tutkimustulosten pohjalta tekemiäni päätelmiä ja pohdintaa.

2 Teoreettinen tausta

Tässä luvussa avaan tutkielmani kannalta keskeisiä käsitteitä. Alaluvussa 2.1 avaan kansanmusiikin käsitettä ja alaluvussa 2.2 käsittelen kansanmusiikkipedagogiikkaa. Alaluvussa 2.3 avaan kokonaisvaltaisuuden käsitettä ja alaluvussa 2.4 käsittelen merkityssuhteita. Alaluvussa 2.5 tarkastelen opetussuunnitelmia ja Näppäripedagogiikkaa.

2.1 Kansanmusiikki

Tutkielmassani tarkastelen Suomen alueen kansanmusiikkia. Kansanmusiikki on laaja käsite, eikä sille ole olemassa yksinkertaista määritelmää (Itäpelto 1999, 8). Kansanmusiikkia on ollut olemassa niin kauan kuin ihmiset ovat laulaneet, tuottaneet ääntä ja rytmiä, rakentaneet soittimia ja soittaneet yksin sekä yhdessä. Kansanmusiikki on siirtynyt ihmiseltä toiselle kuulonvaraisesti ja se on säilynyt muistinvaraisesti. Ihmisten liikkua ja tavatessa toisiaan, musiikki on levinnyt eri alueille. (Asplund ym. 2006, 11.) Kansanmusiikki voidaan karkeasti jakaa kahteen osaan. Näin ajattelee myös Hirvonen (2020, 19), joka on tehnyt jaon *historialliseen kansanmusiikkiin* ja *nykykansanmusiikkiin*. Suomen historiallinen kansanmusiikki kuvataan usein sisältävän kaksi eri kerrostumaa: vanhemman kerrostuman eli *arkaaisen musiikin* sekä kansanmusiikin uudemman kerrostuman eli *pelimannimusiikin* (Hirvonen 2020, 19).

Kansanmusiikin vanhemmalla kerrostumalla eli vanhemmalla perinteellä tarkoitetaan runolaulukulttuurin musiikkia, jonka tyylipiirteitä ovat pitkäkestoisuus, arkaaisuus ja vähäsävelisyys. Vanhemman perinteen juuret ovat pienkantele-, runolaulu-, itkuvirsi-, joiku-, paimen- ja jousikosävelmissä, ja sitä kuvaillaan pitkän estetiikan musiikiksi (Lajunen 2023, 40–41.) *Pitkä estetiikka* on Ilmosen (2014, 20) mukaan Sibelius-Akatemian kansanmusiikin koulutusohjelmassa käyttöön otettu termi, joka kuvaa muinaissuomalaiselle musiikille tyypillistä, loputtomasti muuntelevaa, vähäsävelistä ja pitkäkestoista soittoa ja laulua, jossa ei ilmene nykypäivän kappalemuotoisuutta.

Pelimannimusiikin aikakausi voidaan katsoa alkaneeksi 1600-luvulla, kun erilaiset soittimet, kuten viulu, rantautuivat Suomeen ja alkoivat yleistyä kansan keskuudessa. Pelimannimusiikki oli käyttömusiikkia erilaisissa seremonioissa, kuten häissä ja tansseissa. (Leisiö & Westerholm 2006, 458–459.) Pelimannilla tarkoitetaan itse oppinutta soittajaa, jonka ohjelmisto koostuu pääasiassa kuulonvaraisesti opitusta

kansanmusiikista (Asplund ym. 1981, 155). Musiikki siirtyi soittajalta toiselle mestari-kisälli -periaatteella. Kuulonvaraisuus on keskeistä kansanmusiikissa, sillä se mahdollisti soitettavan kappaleen muokkaamisen mieleisempään pelimannin omien edellytysten ja perinteisen soittotyylin mukaan (Asplund ym. 1981, 156). Kansanmusiikissa, etenkin kansanomaisessa viulunsoitossa, alueelliset erot ovat suuret. Paikallistyyli muotoutui yhteisön arvostetun soittajan ympärille, kun hänen soittotyylinsä pyrittiin jäljittelemään kuulonvaraisesti. (Leisiö & Westerholm 2006, 476.) Soittaminen oli pelimanneille elämäntapa ja keino viettää vapaa-aikaa.

Nykyään kansanmusiikki on löytänyt uusia ilmenemismuotoja ja tapoja olla olemassa. Uutta kansanmusiikkia kutsutaan nykykansanmusiikiksi. Haapojan (2017, 13) mukaan nykykansanmusiikki viittaa ammattimaiseen musiikin tekemisen tapaan, joka on nousut esiin korkeakoulutasoisen koulutuksen myötä 1980-luvulta alkaen. Nykykansanmusiikille tunnusomaisia piirteitä ovat fuusioituneisuus muiden musiikkityylien kanssa, innovatiivinen instrumentaatio, traditionaalisten sävelmien uudelleensovittaminen sekä omat sävellykset (Haapojan 2017, 13). Nykykansanmusiikille ominaista on myös rajojen rikkominen, persoonallisen ilmaisun tavoittelu ja uuden luominen (Asplund ym. 2006, 522–523). Koen, että nykykansanmusiikki on tuonut uuden suunnan kansanmusiikin kentälle ja tarjonnut mahdollisuuksia kansanmusiikin kehittymiseen. Kansanmusiikin yhdistäminen muihin musiikin lajeihin levittää kansanmusiikkia laajemmalle ja mahdollistaa uuden kuulijakunnan tavoittamisen. Kansanmusiikin perinne on elävää vain kansanmusiikin parissa toimivien ammattilaisten ja harrastajien kautta. On siis luonnollista, että kansanmusiikki muuttuu ihmisten ja ajan mukaan.

2.2 Kansanmusiikkipedagogiikka

Kansanmusiikkipedagogiikka on käsite, joka on syntynyt vuonna 1983 perustetun Sibelius-Akatemian kansanmusiikin osastolla (nyk. koulutusohjelma). Kansanmusiikkipedagogiikassa on alusta asti ollut keskeistä luova muusikkous, kansanmusiikki taiteena ja kansanmuusikko taiteilijana, improvisaatio pedagogisena työkaluna, käsite musisoiva tutkija-tutkiva muusikko sekä hierarkioiden purkamisen myötä saavutettava dialogisuus perinteisessä mestari-kisälli-asetelmassa. (Ilmonen 2014, 12.) Kansanmusiikin opetuksessa opettajan ja oppilaan välisiä hierarkioita on pyritty tietoisesti mataltamaan. Tämä mahdollistaa sen, että työskentelyssä korostuu yhdessä tekeminen ja soittamalla uusien asioiden tutkiminen sekä löytäminen. On ainutlaatuista, että

kansanmusiikin parissa ammattilaiset, harrastajat, kokeneet pelimannit ja uudet soittajat nähdään yhtä arvokkaina. Kaikki voivat soittaa yhdessä omasta taitotasosta riippumatta esimerkiksi jameissa.

Kansanmusiikkipedagogiikka on saanut koko ajan enemmän jalansijaa Suomen musiikinopetuksen kentällä. Kansanmusiikkia opetetaan musiikkiopistoissa, kansalais- ja työväenopistoissa, yksityisissä musiikkikouluissa, konservatorioissa sekä ammattikorkeakoulu- ja yliopistotasolla (Itäpelto 1999, 11).

Kansanmusiikkipedagogiikalle tyypillisiä piirteitä ovat musiikin opiskelu korvakuvulta, omasta päästä soittaminen eli improvisaatiotaidot, muuntelu, eri koristelutapojen hallinta, rytmiikan monimuotoisuus, oma tulkinta sekä historian ja kulttuurin tuntemus (Itäpelto 1999, 8). Kansanmusiikin opetus pyrkii olemaan yksilöllistä ja oppilaan kiinnostuksen kohteet huomioon ottavaa. Tällainen lähestymistapa mahdollistaa oppilaan tarpeiden ja tunteiden huomioimisen, jotka ovat avainasemassa oppilaan motivaation kehittymiseen musiikinopiskelua kohtaan. Olen havainnut, että omakohtainen ja merkityksellinen suhde musiikkiin kantaa läpi elämän.

2.3 Kokonaisvaltaisuus

Pohdin, mitä kokonaisvaltainen lähestymistapa voisi tarkoittaa kansanmusiikin opettamisessa. Päädyin jaottelemaan kansanmusiikin seitsemään keskeiseen osa-alueeseen, jotka tulisi huomioida kokonaisvaltaisessa opetuksessa. Keskeisiä osa-alueita ovat instrumenttitaidot, teoriataidot, musiikin kuunteleminen, luovuus ja improvisaatio, yhteismusisointi, kansanmusiikin kulttuurisen kontekstin ymmärtäminen sekä emotionaalinen ja henkilökohtainen yhteys musiikkiin. Nämä ovat kattoteemoja, jotka toistuvat kaikessa musiikin opettamisessa ja oppimisessa. Näkemystäni tukee Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden opetuksen tavoitteet, jotka ovat laajassa oppimäärässä esittäminen ja ilmaiseminen, oppimaan oppiminen ja harjoittelu, kuunteleminen ja musiikin hahmottaminen sekä säveltäminen ja improvisointi (TPOPS 2017, 48). Koen, että kansanmusiikin opetuksessa luovuuden ja improvisaation, yhteismusisoinnin sekä kulttuurisen kontekstin, historian ja perinteiden merkitys korostuvat.

Taideopetuksen näkökulmasta on erityisen tärkeää tarkastella oppimista kokonaisvaltaisesti (Anttila ym. 2022). Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän

opetussuunnitelman perusteiden (2017, 11) mukaan oppiminen on kokonaisvaltainen ja vuorovaikutteinen prosessi, joka kehittää oppilaan taitoja monipuolisesti. Oppiminen on erottamaton osa yksilön ihmisenä kasvua ja yhteisön hyvän elämän rakentamista. (mt.) Katkelma opetussuunnitelmasta osoittaa sen, että musiikin opiskelu ei ole irrallinen osa oppilaan elämää vaan se linkittyy siihen vahvasti.

Seuraavaksi tarkastelen kokonaisvaltaisuutta filosofi Lauri Rauhalan (2015) kokonaisvaltaisen eli holistisen ihmiskäsityksen kautta. Rauhalan teoria on muotoutunut hänen pitkäaikaisen tutkimus- ja opetustyönsä pohjalta, ja se tutkii ihmistä kokonaisuutena. Rauhala tarkastelee ihmistä tajunnallisena, kehollisena ja situationaalisen eli elämäntilanteeseen kietoutuneena kokonaisuutena. Nämä eri olemisen muodot ovat keskinäisessä yhteydessä toisiinsa ja edellyttävät toistensa olemassaolon ollakseen itse olemassa omina funktionaan. (Rauhala 2015, 57.)

Näkemykseni mukaan keskeisimmät osa-alueet Rauhalan teoriasta musiikin oppimisen kannalta ovat tajunnallisuus ja situationaalisuus. Tajunnallisuuden keskiössä on mieli, jonka avulla tiedämme, tunnemme ja uskomme ilmiöt ja asiat joksikin. Mieli siis antaa merkityksen kokemuksille. (Rauhala 2015, 34–35.) Mielen kautta ymmärrämme asioita ja liitämme ne osaksi kokemusmaailmaamme.

Ihminen syntyy situaatioon eli tilanteeseen, eikä hän itse voi vaikuttaa esimerkiksi geneeihinsä. Elämän edetessä ihminen voi kuitenkin muuttaa tilannettaan. (Rauhala 2015, 42.) Oppilaan perhe ja kasvuympäristö vaikuttavat suuresti lapsen oppimiseen esimerkiksi sen kautta, millaiseen kokemusmaailmaan soitonopiskelu yhdistyy tai mikä on hänelle tavallista ja tuttua. Mikäli lapsi kasvaa ympäristössä, jossa musiikki on jatkuvasti läsnä, hänelle rakentuu kokemus maailmasta, jossa musisointi nähdään arkipäiväisenä ja sosiaalisena toimintana. Tämä voi vahvistaa lapsen motivaatiota ryhtyä itsekin soittamaan. Vastakohtaisesti, jos lapsi kasvaa ympäristössä, jossa musiikkia esiintyy vähemmän, lapsen suhde musiikkiin muodostuu erilaisista lähtökohdista. Tällainen tilanne ei välttämättä ole huonompi, se on vain erilainen. Nämä seikat on mahdollista huomioida kokonaisvaltaisessa opetuksessa.

Tunnistan, että Rauhalan filosofia ja alkeisopetus ovat varsin eri lähtökohdista nousevia ilmiöitä, eikä niitä voi suoraan rinnastaa toisiinsa. Koen kuitenkin, että Rauhalan ihmiskäsityksen tunteminen auttaa ymmärtämään oppilasta ja oppimista kokonaisuutena. Oppimiseen vaikuttaa monet tekijät, muun muassa oppilaan elämäntilanne ja

kokemuspohja. Opettajana on hyvä tiedostaa, että oppiminen tehostuu, kun siinä otetaan oppilaan tilanne huomioon yksilöllisesti.

Alkeisoppilaan ikä ja kehitysvaihe vaikuttavat oppimiseen ja asettavat sille tietyt reunaehdot. Viulunsoitto aloitetaan keskimäärin 4–8 vuoden iässä, jolloin lapsi hahmottaa vielä konkreettisesti. Tässä kehitysvaiheessa lapsi tarvitsee runsaasti havaintomateriaalia sekä konkreettisia välineitä oppimisen tueksi (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 142–143). Kokonaisvaltaisuuden sisällyttäminen opetukseen tulee tehdä alkeisoppilaalle sopivalla tavalla. Kokonaisvaltainen opettaminen tarkoittaa siis eri asiaa alkeisoppilaalle kuin pidemmälle edistyneelle oppilaalle. Tärkeintä alkeisopetuksessa on luoda oppilaalle monipuolinen perusta, johon uusi tieto voi opintojen edetessä kiinnittyä.

2.4 Merkityssuhteet ja motivaatio

Musiikin oppimisen keskiössä on merkityssuhteiden muodostuminen. Rauhalan (2015, 35) mukaan merkityssuhde syntyy, kun mieli asettuu tajunnassamme suhteeseen jonkin objektin, asian tai ilmiön kanssa siten, että ymmärrämme kyseisen objektin, asian tai ilmiön joksikin. Merkityssuhteet muodostavat verkostoja, jotka rakentavat maailmankuvaamme ja vaikuttavat käsitykseemme itsestämme. Merkityssuhteet siis syntyvät, kun tajuntamme sisällöt eli merkitykset liittyvät yhteen. Niiden kautta ihminen asettuu tilanteeseen eli elämäntilanteeseensa. Uudet merkityssuhteet rakentuvat aina vanhemman tiedon päälle, eli vanha kokemustausta toimii ymmärtämisyhteytenä uuden tiedon rakentumiselle. (Rauhalan 2015, 35–37.)

Uusien merkityssuhteiden muodostumista ja rakentumista kutsutaan oppimiseksi (Kauppila ym. 2022). Oppimismotivaatio on keskeinen tekijä tiedon omaksumisessa ja merkityksellisten oppimiskokemusten rakentumisessa. Sisäinen motivaatio eli oppilaan oma halu ja uteliaisuus oppia toimii tehokkaimpana uuden oppimisessa (Kajamies, Salo & Vauras 2018). Motivaatio vaikuttaa siis oppimiseen eli merkityssuhteiden rakentumiseen. On myös tutkittu, että oppimismotivaatio liittyy kiinteästi sosiaaliseen kontekstiin ja vahvistuu yhteisen tekemisen kautta. Motivaatioon vaikuttavat sisäisen motivaation lisäksi myös kaverit, opettajat ja vanhemmat. (Kajamies ym. 2018.)

2.5 Kokonaisvaltaisuus musiikkiopistojen opetussuunnitelmissa ja Näppäripedagogiikan tavoitteissa

Suomen musiikkiopistojen musiikin opetusta ohjaa Opetushallituksen laatima Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman laajan tai yleisen oppimäärän perusteet (TPOPS 2017). Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmaan on kirjattu yleiset tavoitteet, joiden pohjalta kaikki oppilaitokset tekevät oman oppilaitoskohtaisen opetussuunnitelman. Seuraavaksi teen katsauksen kahteen kansanmusiikkia opettavan oppilaitoksen opetussuunnitelmaan ja Näppäri-opetuksen tavoitteisiin. Havainnoin, miten pyrkimys kokonaisvaltaisuuteen näkyy näiden toimijoiden opetuksen tavoitteissa. Käpylän ja Pakilan musiikkioppilaitokset toimivat laajan oppimäärän piirissä ja opetussuunnitelmat ovat luettavissa oppilaitosten nettisivuilla. Näppäri-opetuksen tavoitteet on kirjattu Näppäripedagogiikka -kirjaan (Järvelä ym. 2014).

Käpylän musiikkiopiston opetussuunnitelmassa painotetaan oppilaan kasvua ja oppimista tukevaa yksilöllistä musiikkipolkua, jossa oppilasta ohjataan yksilölliseen ja yhteisölliseen tekemiseen sekä osallisuuteen. Opetussuunnitelmassa nostetaan esiin ohjelmiston ja eri tyylikausien sekä -lajien monipuolinen tuntemus, hahmotusaineiden soveltaminen musisoinnissa sekä musiikin historiaan tutustuminen. (KMOPS 2021, 7.) Pakilan musiikkiopiston opetussuunnitelmassa painotetaan opetusta, joka rakentuu oppilaan henkilökohtaisista lähtökohdista ja rakentaa oppilaalle positiivista suhdetta musiikkiin. Opetussuunnitelmassa mainitaan myös, että instrumenttitaitojen ja musiikin hahmottamisen opintokokonaisuudet ovat monitasoisissa suhteissa toisiinsa ja niiden sisällöt palvelevat toisiaan (PMOPS 2018, 4–5).

Näppäripedagogiikka on Mauno Järvelän 1980-luvulla kehittämä kasvatusfilosofia, joka pyrkii edistämään musiikista ja musisoinnista saatavan henkisen pääoman tasa-vertaisempaa jakautumista laajentamalla musiikin harrastuspohjaa (Järvelä ym. 2014, 4). Pedagogiikka pyrkii palauttamaan soittamisen osaksi arkea ohjaamalla kaikenikäiset ja -tasoiset soittajat musisoimaan yhdessä ja tarjoamaan kaikille halukkaille mahdollisuuden harrastaa musiikkia. Opetus on siirtynyt organisaatiosta toiseen koulutuksen rahoitustilanteen muuttuessa, mutta pedagogiikan ydinajatus on säilynyt koko ajan samana. Näppäripedagogiikan periaatteena on säilyttää pelimanniperinne elävänä, ottaa se osaksi oppisisältöjä sekä edistää rajatonta ja ajatonta musiikkikasvatusta. (Järvelä ym. 2014, 30–36.) Näppäriopetusta on tarjolla ympärivuotisesti Kaustisella. Sen lisäksi Näppärit järjestävät lyhytkursseja ja viikonloppukursseja ympäri Suomen.

Musiikkiopistojen opetussuunnitelmien ja Näppäripedagogiikan tavoitteista löytyy kansanmusiikin kokonaisvaltaista opettamista tukevia teemoja, kuten yhdessä soittaminen. Tavoitteet tukevat ajatustani instrumenttiopetuksen laaja-alaisuudesta. Opetussuunnitelmat toimivat soitonopetuksen perustana ja niiden puitteissa opettajalla on vapaus toteuttaa opetustaan sopivaksi katsomillaan tavoilla. Tutkin, miten nämä tavoitteet toteutuvat haastateltavien viulunsoitonopettajien opetuksessa.

3 Tutkimusasetelma

Tässä luvussa esittelen tutkielmani tutkimusasetelman. Alaluvussa 3.1 esittelen tutkimustehtävän ja tutkimuskysymykset ja alaluvussa 3.2 tuon esiin tutkimuksen metodologiset lähtökohdat. Alaluvussa 3.3 esittelen aineistonkeruutapaa ja alaluvussa 3.4 aineiston analyysia. Alaluvussa 3.5 arvioin tutkimukseni eettisyyttä.

3.1 Tutkimustehtävä ja -kysymykset

Tutkielmani tehtävä on perehtyä viulunsoiton alkuopetukseen kansanmusiikin kokonaisvaltaisuuden näkökulmasta. Selvitän, mitä kansanmusiikin kokonaisvaltainen opettaminen voi tarkoittaa viulunsoiton alkeisopetuksessa, ja millaisia pedagogisia keinoja tällaisessa opetuksessa voidaan käyttää. Tutkin myös, millainen vaikutus kokonaisvaltaisella opettamisella on oppilaan merkityssuhteiden rakentumisen eli oppimisen sekä motivaation kannalta.

- 1) Mitä voidaan katsoa sisältyvän kokonaisvaltaiseen kansanmusiikin opettamiseen ja millaisia pedagogisia keinoja siinä voidaan käyttää?
- 2) Miksi merkityssuhteiden rakentuminen on kansanmusiikin kokonaisvaltaisen ymmärtämisen kannalta tärkeää, ja miten kansanmusiikkia opettavat viulunsoitonopettajat pyrkivät vaikuttamaan merkityssuhteiden rakentumiseen?

3.2 Metodologiset lähtökohdat

Tutkimukseni on empiirinen ja luonteeltaan kvalitatiivinen eli laadullinen haastattelututkimus (Hirsjärvi, Remes & Sarjavaara 2018, 160). Tutkimuksen tarkoituksena on tuoda näkökulmia kansanmusiikin kokonaisvaltaisuuteen viulunsoiton alkuopetuksessa sekä tällaisen opettamisen vaikutuksista merkityssuhteiden rakentumiseen ja oppilaan motivaation. Tutkimus noudattaa laadullisen tutkimuksen ominaispiirteitä, joita ovat muun muassa tutkittavan kohdejoukon tarkoituksellinen valinta ja laadullisten metodien käyttäminen, jossa tutkittavien näkökulmat ja ”ääni” pääsevät esiin. Tutkimustapauksia on käsitelty ainutlaatuisena ja aineistoa on tulkittu niiden mukaan (Hirsjärvi ym. 2018, 164). Aineistonkeruun välineeksi valikoitui kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillinen menetelmä puolistrukturoitu *teemahaastattelu*, joka vastaa moniin kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtiin. Teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit

eli teemat ovat etukäteen tiedossa, mutta puolistrukturoitu haastattelu mahdollistaa joustavuuden haastattelutilanteessa. Tällöin haastattelukysymysten esitysjärjestystä voi esimerkiksi muuttaa kesken haastattelun. (Hirsjärvi ym. 2018, 208.) Koska tutkielmani otanta on pieni, siinä korostuvat haastateltavien näkemykset kansanmusiikin kokonaisvaltaisesta opettamisesta ja merkityssuhteiden rakentumisesta.

3.3 Aineistonkeruu

Tutkimuksen aineisto on kerätty kahden viulunsoitonopettajan yksilöhaastatteluilla. Haastateltavat on valittu kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypilliseen tapaan tarkoituksenmukaisesti eli harkinnanvaraisesti, ei käyttämällä satunnaisotantaa (Hirsjärvi ym. 2018, 164).

Valitsin haastateltaviksi kaksi viulunsoitonopettajaa, joilla tiesin olevan vuosien kokemus viulunsoiton opettamisesta kansanmusiikin viitekehyksessä. Molemmat haastateltavat ovat toimineet instrumenttiopettajina useiden vuosien ajan musiikkioppilaitoksissa ja musiikin opetusta tarjoavissa kolmannen sektorin palveluissa, kuten kansalaisopistoissa, eri puolella Suomea.

Haastattelukysymykset olivat molemmille haastateltaville samat. Puolistrukturoitu teemahaastattelu mahdollisti tarkentavien kysymysten esittämisen. Pyrin luomaan rennon ilmapiirin haastattelutilanteeseen, jotta haastateltavat tuntisivat olonsa mahdollisimman luontevaksi.

Otin haastateltaviin yhteyttä viestillä alkuvuodesta. Pidin haastattelut helmikuussa 2025. Äänitin haastattelut Zoom-äänitallentimella sekä puhelimen ääninauhurilla. Haastatteluhetkellä hyödynsin Wordin saneluohjelmaa, jonka avulla sain haastatteluaineiston tekstimuotoon jo haastatteluhetkellä. Haastattelujen kestossa oli eroja: toinen haastattelu kesti noin 30 minuuttia ja toinen noin tunnin. Tallensin haastatteluaineiston tietokoneelle sekä muistikortille.

Lähetin haastateltaville etukäteen tiedoksi haastattelun aihepiirin. Tarkat kysymykset esitin vasta haastattelutilanteessa. Haastattelutilanteiden alussa kertosin haastateltaville haastattelun aihepiirin eli kerroin, että tarkastelemme kansanmusiikin kokonaisvaltaisuutta viulunsoiton alkuopetuksen näkökulmasta. Koin hyödylliseksi kerrata haastattelun aihepiirin ennen haastattelun alkua, jotta se olisi haastateltavilla kirkaana

mielessä. Haastattelun alussa en halunnut määritellä kokonaisvaltaisuutta tarkemmin, sillä halusin kuulla haastateltavien omat näkemykset aiheesta.

3.4 Aineistonanalyysi

Haastattelujen jälkeen tallensin Wordin saneluohjelman avulla saadut litteraatit tietokoneelleni ja muokkasini niihin haastatteluiden rakenteet näkyviksi. Kävin litteraatit läpi vielä erikseen haastatteluäänitteiden kanssa ja korjasin saneluohjelman tekemät virheet. Samalla poimin haastatteluissa esiin nousseita, tutkimuksen kannalta merkityksellisiä asioita ja merkitsin ne korosteväreillä. Tämän jälkeen jaottelin aineiston kahteen keskeiseen osa-alueeseen tutkimuskysymyksieni perusteella. Listasin haastatteluista esiin nousseita asioita sekä ja havainnoin vastauksien yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Analyysin edetessä huomasin, että aineisto jakautuu luontevasti vielä pienempiin osiin keskeisten osa-alueiden sisällä, joten jaottelin aineiston viiteen alukuun.

3.5 Tutkimusetiikka

Tutkimuksessa on pyritty Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeen mukaiseen hyvään tieteelliseen käytäntöön (TENK 2023). Haastateltavat ovat osallistuneet tutkimukseen vapaaehtoisesti ja heillä on ollut mahdollisuus jättäytyä pois tutkimuksesta missä tahansa tutkimuksen vaiheessa (TENK 2019, 8). Tutkimusaineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

4 Tulokset

Tässä luvussa esittelen tutkimukseni keskeisimmät tulokset. Alaluvussa 4.1 esittelen haastateltavien näkemyksiä kansanmusiikin kokonaisvaltaiseen opettamiseen. Alaluvuissa (4.1.1, 4.1.2 ja 4.1.3) tarkastelen tarkemmin kokonaisvaltaisuuden eri osa-alueita ja esittelen haastatteluissa esiin tulleita konkreettisia esimerkkejä. Alaluvussa 4.2 avaam. merkityssuhteiden roolia kokonaisvaltaisen oppimisen kannalta. Alaluvuissa (4.2.1 ja 4.2.2) tarkastelen oppilaan motivoinnin sekä musiikkisuhteen rakentumisen vaikutusta kokonaisvaltaiseen oppimiseen.

4.1 Näkökulmia kansanmusiikin kokonaisvaltaiseen opettamiseen

Opettaja A kokee, että kokonaisvaltaisuus muodostuu musiikin laaja-alaisen ymmärtämisen ja kokemisen kautta. Erilaiset näkökulmat ja työskentelytavat tukevat kokonaisvaltaista oppimista. Viulunsoiton alkeisopetuksessa on tärkeää keskittyä soittotaidon monipuolisuuden kehittämiseen ja soittotekniikan harjoitteluun. Opettaja A pyrkii kehittämään oppilaan soittotaitoa ja opettamaan soittoteknisiä asioita kansanmusiikin eri ilmiöiden, kuten musiikin kulttuurisen kontekstin, kehollisuuden ja luovan toiminnan kautta. Opettaja A rakentaa opetuksensa kansanmusiikin ympärille ja käyttää sitä opetuksen lähtökohtana:

[...] kansanmusiikki on siinä tavallaan genrenä, jonka kautta opitaan. (Opettaja A)

Opettaja A hyödyntää monipuolisesti erilaisia työskentelytapoja, ja lähestyy opetettavia asioita monesta eri näkökulmasta. Hän korostaa, että opetuksessa tulee aina ensisijaisesti huomioida oppilaan taitotasoa, vahvuudet, haasteet sekä tavoitteet ja suhteuttaa oma opetus niihin.

Opettaja A pitää tärkeänä kansanmusiikin kulttuurisen kontekstin liittämistä osaksi instrumenttiopetusta. Hän pyrkii rakentamaan oppilailleen ymmärrystä kansanmusiikin kulttuurisista yhteyksistä esimerkiksi kertomalla kappaleiden historiasta ja kappaleita soittaneista kansansoittajista.

[...] Mä koen tärkeäksi soitonopettajana, että siinä on se kaikki se tieto, kulttuurinen konteksti. Mistä mä tuon sävelmän oppilaille ja mitä hän siitä oppii, ettei vaan soiteta nuottivihosta kappaleita. (Opettaja A)

Uusien asioiden kokeileminen leikin kautta on olennainen osa opettaja A:n kokonaisvaltaista opettamista. Haastattelussa hän vertaa suomen ja englannin kielen sanojen, *soittaa – play* – merkitystä. Englanniksi sana ”play” sisältää monia merkityksiä kuten soittaa, pelata ja leikkiä. Vastaavasti suomen kielessä sanalla *soittaa* ei ole muita merkityksiä. Opettaja A pitää tärkeänä, että soittamisessa säilyy leikkisyys ja halu kokeilla uutta. Instrumenttiopetuksessa soittaminen, leikkiminen ja pelaaminen voivat ilmentyä myös vuorovaikutuksessa kehollisuuden eli liikkeen, luovan toiminnan sekä yhteissoiton kanssa. Keskeinen tavoite leikkisyydessä on luoda alkeisoppilaille kokemuksia siitä, että hän osaa ja pystyy.

Opettaja B kokee, että kokonaisvaltaisuus muodostuu instrumenttitaitojen, yhteissoiton ja musiikin kuuntelun kautta. Hänen viulunsoiton alkeisopetuksessaan keskitytään erityisesti soittotekniikan ja soittimen hallinnan kehittämiseen.

Opettaja B:n näkemyksen mukaan kansanmusiikin opetuksessa on paljon mahdollisuuksia ryhmässä soittamiseen. Hän korostaakin yhteissoiton merkitystä kansanmusiikin kokonaisvaltaisessa opetuksessa. Opettaja B:n kokemusten mukaan yhdessä soittaminen ja laulaminen on oppilaille motivoivaa, inspiroivaa ja palkitsevaa. Samalla oppilaiden musiikin hahmotustaidot, kuten rytmitaju ja tempon seuraamistaidot, kehittyvät. Alkeisoppilaiden soittotaidot eivät välttämättä vielä riitä kaikkeen, mutta he pääsevät mukaan laulamalla. Opettaja B toivoo, että kaikilla olisi mahdollisuus päästä soittamaan yhdessä:

[...] ne jotka käy [soittamassa ryhmässä] niin ne sen kautta ne pääsee kyllä sitä kansanmusiikkia kuulemaan hyvin nuorina. Silloin ne pääsee myös mukaan ainakin laulamaan että -- poljento ja semmoinen tulee hyvin varhain. (Opettaja B)

Opettaja B rohkaisee oppilaitaan laajentamaan musiikillista ymmärrystään käymällä konserteissa ja festivaaleilla. Myös yhteissoitto tarjoaa tähän mahdollisuuksia.

Opettaja B soittotunnit ovat lyhyitä, ja hän kokee sen vaikuttavan kokonaisvaltaisen opetuksen mahdollisuuksiin. Esimerkiksi soittotuntien lyhyt kesto vaikuttaa siihen, ettei improvisaation opettelemiseen ehditä käyttää aikaa. Opettaja B myös toteaa, ettei koe improvisaation opettamista tarpeelliseksi vielä alkeisopetuksessa.

4.1.1 Luova työskentely ja improvisaatio

Opettaja A:n mukaan perusta luovalle työskentelylle on oppilaan ja opettajan välinen luonteva vuorovaikutus. Yksinkertaisimmillaan luovuus on impulssien antamista, vastaanottamista ja niihin reagoimista. Opettaja A haluaa madaltaa kynnystä luovien harjoitusten tekemiseen ja pyrkii siihen, että luovat harjoitteet olisivat osa soittotunteja niin usein kuin mahdollista:

[...] luovuus parhaimmillaan on, että otetaan avoimesti musiikkiaihe ja voidaan reagoida siihen eli tavallaan semmonen avoimuus -- kuunnellaan korvat, silmät ja keho auki musiikkia ja reagoidaan siihen. (Opettaja A)

Luovuus ilmenee opettaja A:n instrumenttiopetuksessa monella eri tavoin. Luovan prosessin käynnistämisessä voidaan hyödyntää oppilaiden omia kokemuksia ja heidän tuottamia materiaaleja. Esimerkiksi oppilaan soittotunnille tuoma valokuva tai perheen hiihtolomasuunnitelmat voivat toimia inspiraationa työskentelylle soittotunnilla. Luovuus voi ilmentyä myös musiikin liikkeellisenä tai kehollisena kokemisena. Oppilaan osallisuuden tunne syvenee, kun hänen kokemusmaailmansa tuodaan mukaan osaksi instrumenttiopetusta. Työskentelyn tulee aina olla oppilaslähtöistä ja oppilaan taitotasolle sopivaa.

Opettaja B:n opetuksessa painottuu ajatus sitä, että oppilaiden omat kokemukset ja havainnot ovat keskeisiä luovan ajattelun kehittymisessä. Hän kannustaa oppilaitaan hakemaan inspiraatiota ja vaikutteita mahdollisimman monenlaisista tilanteista, kuten konserteista ja festivaaleilta tai eri musiikkigenreistä. Musiikin monipuolinen kuuleminen madaltaa kynnystä tarttua erilaisiin haasteisiin soitonopiskelussa ja auttaa suhtautumaan niihin luovasti. Opettaja B kertoo, että hänen oppilaansa ovatkin innostuneet tekemään omia kappaleita:

[...] keksivät useatkin heistä [oppilaista] omia biisejä. Esimerkiksi saattavat tulla pienten melodioiden kanssa itse sitten tunnille. (Opettaja B)

Improvisaatio saattaa näyttäytyä alkeisoppilaalle vieraana ja vaikeasti lähestyttävänä asiana. Siksi opettaja A puhuu improvisaatiosta ”itse keksimisenä” tai ”omasta päästä soittamisena”, jotka ovat alkeisoppilaalle konkreettisempia ja helpommin ymmärrettäviä käsitteitä. Näitä on käyttänyt myös Leena Joutsenlahti (2018, 86) taiteellisen tohtoritutkimuksen kirjallisessa työssä.

Opettaja A:n mukaan improvisaatioon liittyy vahvasti leikki ja kokeileminen. Apuna improvisaation opetuksessa opettaja A käyttää erilaisia työkaluja kuten improkortteja, arpanoppia, kuvallisia rytmikortteja ja värejä. Hän painottaa oppilailleen, että improvisoitu musiikki syntyy aina käsillä olevassa hetkessä. Improvisaatioita voidaan kuitenkin käyttää lähtökohtana esimerkiksi säveltämiseen. Tällöin improvisaatiot kannattaa tallentaa esimerkiksi puhelimen ääninauhurilla tai nuotintamalla, jolloin materiaalia on mahdollista työstää jälkikäteen:

[...] puhun aina siitä improvisoimista, että luodaan tässä hetkessä ei tarvitse olla valmista mutta sitten se on kiva, miten sen saa muistiin merkittyä niin äänittämällä tai -- nuotille kirjoitettua vihkoon. (Opettaja A)

Improvisaatio näkyy opettaja A:n opetuksessa vaihtelevasti isompana tai pienempänä osana soittotunteja ja oppimisen prosesseja. Opettaja A:n näkemyksen mukaan kaikki musiikin tuottaminen, joka syntyy ilman valmista käsikirjoitusta eli nuottia, voidaan nähdä improvisaationa. Hän painottaa, ettei luovuuden tai improvisaation harjoittelun tarvitse olla monimutkaista ja aikaa vievää, vaan improvisaatio- tai luovuusharjoitteet voivat olla osa oppituntia lyhyinä hetkinä. Tärkeintä on, että oppilas saa tuottaa musiikkia vapaasti omista lähtökohdistaan.

Opettaja B kertoi, ettei improvisaatio juurikaan kuulu hänen alkeisopetukseensa. Syynä tähän ovat soittotuntien lyhyt kesto sekä haasteet, joita viulun alkeisopetukseen liittyy. Jotta viulusta saa hyvää ääntä, täytyy hallita hyvä soittoasento ja -tekniikka eli sormien paikat kielillä, jousen käyttö sekä puhtaus. Viulunsoiton alkuvaiheessa nämä asiat ovat usein hankalia, niiden sisäistämiseen menee aikaa ja oppilaan voi olla vaikeaa alkaa soveltaa edellä mainittuja taitoja improvisaatiossa. Opettaja B huomauttaa, että sointuihin perustuvilla soittimilla, kuten kanteleella tai pianolla, on jo rakenteellisestikin helpompi esimerkiksi luoda äänimaailmoja ja siten päästä kiinni improvisaatioon.

[...] vähän isompien kanssa pystyy kyllä sitten jo tekemään [improvisaatiota], kun rupeaa olemaan vähän niinku nopeammin hallinnassa erilaiset soittotekniikat. (Opettaja B)

Opettaja B:n mukaan hänen oppilaansa ovat päässeet improvisoimaan erilaisten projektien ja hankkeiden puitteissa. Hän mainitsee, että tarvitsisi improvisaation opettamiseen säännöllisen opetusajan ulkopuolella erikseen resursseja, kuten aikaa ja rahoitusta. Opettaja B pohtii kuitenkin mahdollisuutta järjestää improvisaatioviikkoja,

jolloin kaikki hänen oppilaansa keskittyisivät yhden viikon ajan pelkästään improvisaatioon soittotunneilla.

4.1.2 Musiikin hahmotusaineet ja musiikin kuunteleminen

Molemmat opettajat ovat havainneet, että musiikin hahmotusaineet jäävät usein irrallisiksi viulunsoitonopiskelusta. Opettaja B arvelee tämän johtuvan siitä, että musiikin teoriaa on perinteisesti opetettu pianon kautta eikä viulun kanssa.

Opettaja A on toiminut musiikin hahmotusaineiden opettajana. Hän on erityisen kiinnostunut musiikin hahmotusaineiden sisällöstä ja pyrkii aktiivisesti yhdistämään niitä viulunsoiton opetukseensa. Opettaja A pyrkii luomaan oppilailleen kokemuksen siitä, että he ymmärtäisivät ja oppisivat soittamaan nuoteissa olevat merkinnät niin, etteivät ne jäisi irrallisiksi. Hän käy oppilaidensa kanssa läpi esimerkiksi erilaisia nuotteihin liittyviä merkitsemistapoja ja symboleita soitettavien kappaleiden tai omien sävellysten yhteydessä. Opettaja A ottaa harmoniset ilmiöt jo varhain mukaan alkeisopetukseensa. Hän käy läpi sointumerkkejä ja soitattaa sointuja vapaiden kielien ja sormiotteiden avulla.

Opettaja B kokee tärkeäksi avata musiikin teorian ilmiöitä oppilailleen viulunsoiton näkökulmasta. Alkeisoppilaiden kanssa hän kertoo aloittavansa yksinkertaisista asioista, kuten duurien ja mollien tunnistamisesta. Opettaja B:n kokemuksen mukaan musiikin teorian ilmiöt tulevat oppilaille vastaan myös muualla, ja hän pyrkii avaamaan ilmiöt viulunsoiton näkökulmasta. Opettaja B:n kokemuksen mukaan musiikin teoria ei yleensä avaudu pienille lapsille, joita alkeisoppilaat usein ovat. Hän alkaa käsitellä teoreettisia sisältöjä laajemmin vasta silloin, kun oppilas on vähän pidemmällä ja kykenee hahmottamaan ja ymmärtämään käsiteltäviä ilmiöitä:

[...] pienten kanssa vielä kyllä avaudu mutta kyllä ne sitten jossain vaiheessa sitten kyllä rupeaa sieltä. Mulla on siihen kyllä hyvät kaavat millä se sitten selitetään, kun aika on kypsä ja sitten siinä tuleekin aika paljon niitä oivalluksia kerralla. (Opettaja B)

Molemmat opettajat kokevat musiikin kuuntelemisen hyväksi apuvälineeksi ja tärkeäksi osaksi soitonopiskelua.

Opettaja A kertoo, että musiikin kuunteleminen toimii hyvänä lähtökohtana uusien asioiden opettelulle. Musiikista voidaan analysoida ja havainnoida kuulonvaraisesti esimerkiksi tempoja, rytmejä ja tunnelmaa, tai pohtia miten musiikin voisi liikkua.

Opetuksessaan opettaja A kuljettaa nuotista oppimista ja kuulonvaraisesti oppimista rinnakkain, sillä hänen mielestään työskentelytavat tukevat toisiaan. Opettaja A saattaa esimerkiksi opettaa osan kappaletta nuotin avulla ja toisen kuulonvaraisesti. Opettaja A pyrkii siihen, että oppilaalla olisi aina saatavilla kuulokuva opeteltavasta asiasta kotiharjoittelun tueksi, joko opettajan tai oppilaan soittamana.

Opettaja A on havainnut, että ”lämmittelevä kuuntelu” valmistaa oppilasta oppimisprosessiin lempeästi. Lämmittelevä kuuntelu tarkoittaa esimerkiksi uuden opeteltavan sävelmän ujuttamista oppilaan mieleen toistojen avulla samalla, kun tehdään jotain muuta. Sävelmä voi esimerkiksi soida taustalla, kun oppilas tulee luokkaan tai sen mukana voidaan liikkua alkulämmittelyssä. Näin sävelmä on jo oppilaan mielessä ja se tuntuu tutulta, kun sävelmää aletaan harjoittelemaan:

[...] tavallaan se, että kuinka monta kertaa oppilas kuulee sen [uuden sävelmän] -- Jos oppilas on kuullut sen saman sävelmän, vaikka useampia kertoja, niin se jo on jo helpompi ehkä tarttua siihen kuin, että no niin opetellaanpas tämä uusi sävelmä tästä nyt, ja nyt lähtee. (Opettaja A)

Opettaja A on huomannut, että kuulonvaraisesti oppiminen on joillekin oppilaille vaikeaa. Tällöin hän lähestyy kuulonvaraista opiskelua pienissä palasissa, pilkkoen opeteltavan asian osiin ja mukauttaen opetuksen oppilaan yksilöllisiin tarpeisiin.

Opettaja B pyrkii siihen, että oppilaille olisi saatavilla kuulokuva uusista opeteltavista kappaleista. Hän lähettää oppilailleen joko valmiita äänitteitä tai äänittää kappaleet itse, mikäli valmista äänitettä ei ole saatavilla. Tämä helpottaa työskentelyä etenkin kotona, sillä kaikkien oppilaiden vanhemmat eivät osaa auttaa soittoläksyissä. Opettaja B kannustaa oppilaitaan kuuntelemaan musiikkia monipuolisesti, sillä suoratoistopalvelut tarjoavat siihen erinomaiset mahdollisuudet.

4.1.3 Kansanmusiikin kulttuurinen konteksti ja historia

Molemmat opettajat kokivat tärkeäksi kansanmusiikin kulttuurisen kontekstin eli historian ja perinteiden liittämisen osaksi instrumenttiopetusta.

Opettaja A välittää keskeistä tietoa kansanmusiikista ja siihen liittyvistä ilmiöistä kaikenikäisille oppilaille. Hän kokee tärkeäksi kertoa oppilailleen kappaleiden historiasta, tanssin ja musiikin yhteydestä, keskeisistä soittajista eli pelimanneista sekä heidän soittotyyleistään. Opettaja A:n mukaan on olennaista havainnollistaa, millaisesta

kulttuurisesta ja sosiaalisesta ympäristöstä kansanmusiikki on lähtöisin, ja miten se on päätynyt osaksi nykypäivän soitto- ja oppimiskäytäntöjä. Apuna kulttuurisen kontekstin havainnollistamisessa hän käyttää esimerkiksi karttoja, videoita tai muita soittimia.

[...] ylipäänsä puhua, että miten se musiikki -- on tullut nyt meidän soitettavaksi. -- Tavallaan, että mistä [siinä musiikissa] on kyse. (Opettaja A)

Opettaja A:n näkemyksen mukaan kansanmusiikin historiaan ja perinteisiin liittyvät faktat toimivat eräänlaisina ”välipaloina” soitonopiskeluun soittotunneilla. Nämä hetket rytmittävät soittotuntia, tarjoavat oppilaalle tauon soittamisesta ja mahdollisuuden reflektoida sekä prosessoida juuri oppimaansa asiaa.

Opettaja B kokee, että kulttuurisen kontekstin liittäminen soitonopetukseen on hyvin luontevaa hänen opetuspaikassaan. Paikallinen viulunsoittoperinne, historialliset rakennukset sekä oppilaiden omat kokemukset, ovat otollinen pohja kulttuuristen ilmiöiden läpikäyntiin soittotunneilla. Usein esiin nousee myös alueen vahva kansanmusiikki-identiteetti, elävä kulttuuriperintö sekä alueen perinteisiin, kappaleisiin ja pelimanneihin liittyvät tarinat:

[...] tää on niin ja niin vanha talo ja täällä on tämmöiset hirret ja mitä kaikkea täällä on ehkä soitettu. Niin siitä pääsee helposti kyllä juttuun kiinni. (Opettaja B)

4.2 Merkityssuhteet kokonaisvaltaisessa opettamisessa

Merkityssuhteilla on tärkeä rooli kokonaisvaltaisessa opettamisessa. Uudet merkityssuhteet rakentuvat aina vanhemman tiedon päälle (Rauhala 2015, 37). Kokonaisvaltaisuuden näkökulmasta tämä tarkoittaa sitä, että monella eri osa-alueella rakennetun tiedon tulisi yhdistyä, jotta kokonaisvaltaista oppimista voi tapahtua. Tiedon liittyminen oppilaan kokemusmaailmaan ja kiinnostuksen kohteisiin auttaa kokonaisvaltaisen ymmärtämisen syntymisessä, sillä oppilaan sisäinen motivaatio on avainasemassa kokonaisvaltaisessa oppimisessa.

4.2.1 Oppilaan motivointi

Opettaja A:n mukaan oppilaan motivaatio rakentuu yksilöllisesti, ja siksi motivointi vaihtelee oppilaskohtaisesti. Opettaja A:n tavoitteena on tukea oppilaan identiteetin muodostumista soittamisen ympärille. Soittamiseen syntyy aina yksilöllinen ja

henkilökohtainen suhde, joka on keskeinen osa oppilaan kasvua ja kehitystä. Opettaja A on kuitenkin huomannut, että monien oppilaiden motivaatiota vahvistavat musiikinopiskelun sosiaaliset ulottuvuudet kuten yhteissoittotilanteet. Yhdessä tekeminen on innostavaa ja palkitsevaa. Tämä luo oppilaille osallisuuden kokemuksia ja liittää heidät vahvemmin osaksi musiikkiopiston yhteisöä. Opettaja A pyrkii rakentamaan yhteissoittotilanteet niin, että kaikki pystyvät osallistumaan niihin taitotasosta riippumatta. Yhteissoiton ympärille kannattaa opettaja A:n kokemuksen mukaan luoda vuosittain toistuvia traditioita, joita oppilaat odottavat soittokavereidensa kanssa innokkaasti:

[...] tämmöiset motivoivat traditiot siihen musiikkiopistotekemiseen on myöskin aika motivoivia ja luo sitä suhdetta, että hei mä haluan -- mun kavereiden kanssa tehdä juttuja. (Opettaja A)

Opettaja A:n mukaan oppilaan aktiivinen osallistaminen opetukseen tukee motivaation rakentumista ja auttaa saavuttamaan tavoitteita soitonopiskelussa. Osallistaminen näkyy esimerkiksi mahdollisuutena vaikuttaa oppituntien sisältöön, kuten kappaleten valintaan. Opettaja A:n mukaan on tärkeää keskustella oppilaan kanssa tavoitteista ja luoda niitä yhdessä oppilaan kanssa. Tavoitteen saavuttamisen jälkeen oppimisprosessia havainnoidaan yhdessä opettajan kanssa. Opettaja A auttaa oppilasta reflektoimaan ja tarvittaessa tunnistamaan sekä muistamaan opetellut asiat.

Opettaja A kokee, että oppilaan motivoinnissa yhteistyö vanhempien kanssa on erityisen tärkeää, sillä vanhemmilla on suuri vaikutus lapsen soittoharrastukseen. Vanhempien kanssa voidaan sopia yhteisiä, soittoharrastusta tukevia ja oppilaan motivaatiota lisääviä tavoitteita ja palkintoja. Tavoitteet voivat liittyen esimerkiksi kotiharjoitteluun:

[...] se riippuu aina vähän kodista ja muusta että saadaan joku tavoite ja kun se täyttyy, niin sitten tulee jonkinlainen palkinto. (Opettaja A)

Opettaja B toteaa vitsikkäästi, että oppilaiden motivaatiota soitonopiskeluun vahvistaa lahjonta, kiristys ja uhkailu. Hän korostaa, että ”lahjonta” tuo ulkoista motivaation soitonopiskeluun. Oppilas tietää, että läpäistessään tavoitteen, hän saa siitä palkinnon. Opettaja B:n opetuspaikassa on käytössä pitsalista -systeemi, jossa alueen perinnekappaleiden oppiminen yhdistyy yhdessä soittamiseen. Pitsalista toimii siten, että kerran vuodessa valitaan listalle noin kymmenen alueen perinnekappaleita. Oppilaat harjoittelevat kappaleita omilla soittotunneillaan vuoden aikana. Harjoittelu huipentuu ”suoritukseen”, jossa oppilaat soittavat kappaleet yhdessä paikallisten pelimannien kanssa.

Suorituksen jälkeen oppilaat palkitaan pitsoilla ja he saavat pelimanneilta huomioita soitostaan. Opettaja B toteaa, että pitsalista ei ole käytössä alkeisoppilailla, sillä kappaleet ovat alkeisoppilaille vielä liian haastavia. Ideaa voi kuitenkin soveltaa kaikenikäisille.

Opettaja B:n oppilaita motivoi mahdollisuus esiintyä. Opettaja B kokee tämän positiivisena asiana, sillä esiintymistä varten harjoittelu sekä itse esiintymistilanne kehittävät oppilaan taitoja. Opettaja B:n oppilaita motivoivat myös yhteissoittotilanteet ja hänen opetuspaikassaan yhteissoitto onkin tärkeä osa instrumenttiopintoja. Opettaja B on huomannut, että yhteissoitto innostaa ja motivoi oppilaita kehittämään omia taitojaan. Oppilaat odottavat innolla, milloin voivat siirtyä seuraavaan ryhmään ja pääsevät soittamaan isompien oppilaiden kanssa:

[...] sitten kun mä oon vähän vielä harjoitellut ja osaan nää ja nää niin mä pääsen ehkä ensi syksynä sitten ja soittamaan niin isompien kanssa. (Opettaja B)

4.2.2 Oppilaan musiikkisuhteen vahvistaminen

Opettaja A:n mukaan instrumenttiopetuksessa tulisi pyrkiä siihen, että opetuksen keskiössä on oppilaan omien taitojen ja musiikkisuhteen kehittäminen. Oppilaan osallistaminen opetukseen tukee tätä tavoitetta. Näkemystä tukee myös Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän yleiset tavoitteet, jonka mukaan opetuksella tulee edistää oppilaan taidesuhteen, luova ajattelun ja osallisuuden kehittymistä sekä elinikäisen taiteen harrastamista (TPOPS 2017, 10). Oppilaan osallistaminen voi liittyä esimerkiksi uuden kappaleen valintaan, tunnilla soitettavaan improvisaation teemaan tai soittotunnin vapaaseen hetkeen. Kun opetuksen sisällöt kytkeytyvät oppilaan omaan elämään ja kokemusmaailmaan, ne sitouttavat oppilasta soittoharrastukseen ja syventävät musiikkisuhdetta:

[...] lapsen omasta elämästä ja hänelle merkityksellisistä ilmiöistä käsin myös otetaan teemoja sinne tunnille. (Opettaja A)

Opettaja A pitää oppilaan juurien ja kulttuurisen taustan tarkastelua kiinnostavana osana instrumenttiopintoja. Esimerkiksi jos oppilaan sukujuuret ovat Kauhavalla, niin ohjelmistoon voidaan ottaa joku alueen perinnesävelmä. Samalla tutustutaan alueen musiikillisiin traditioihin, historiaan ja alueella vaikuttaneiden pelimannien soittotyyleihin. Opettaja A ottaa mielellään mukaan instrumenttiopintoihin myös sävelmät tai

laulut, joita oppilaalle on laulettu tai soitettu lapsuudessa. Kappaleet ovat oppilaalle usein jo ennestään tuttuja ja merkityksellisiä, ja toimivat siten hyvänä materiaalina.

Opettaja A pyrkii vahvistamaan oppilaidensa musiikkisuhdetta kannustamalla oppilaita kokemaan ja harrastamaan musiikkia monipuolisesti. Hän kehottaa oppilaita käymään heitä kiinnostavilla kesäleireillä, kursseilla, tapahtumissa ja festivaaleilla. Näin opettaja A pyrkii varmistamaan sen, että musiikki levittyy useille elämän osa-alueille eikä jää vain luokan seinien sisäpuolelle. Opettaja A kertookin, että hänen oppilaansa ovat saaneet esimerkiksi kesäleireiltä lisää motivaatiota soittamiseen.

Opettaja B kokee, että musiikkisuhde vahvistuu, kun musiikki on monipuolisesti mukana elämän eri tilanteissa. Hän pyrkii siihen, että soitonopiskelu ja musiikki eivät jäisi irrallisiksi, vaan ne saisi liitettyä mukaan oppilaan jokapäiväiseen elämään. Opettaja B myös kannustaa oppilaitaan havainnoimaan musiikkia, jota kuulevat elokuvissa, sarjoissa tai kuuntelevat suoratoistopalveluista. Opettaja B:n mielestä oppilaan on tärkeää löytää itselleen mieleistä musiikkia, sillä vasta silloin musiikki alkaa todella tulla laajemmin osaksi oppilaan elämää.

5 Päätelemät ja pohdinta

Tutkielmani tehtävä oli tarjota näkökulmia siihen, miten kansanmusiikin kokonaisvaltainen opettaminen toteutuu viulunsoiton alkeisopetuksessa. Tarkastelin aihetta kirjallisuuden, opetussuunnitelmien sekä toteuttamani haastattelututkimuksen kautta. Tutkielmassani korostuvat haastateltavien näkemykset ja heidän antamansa esimerkit käytännön toteutuksista.

Opettaja A:lla oli haastattelun perusteella vahva näkemys kokonaisvaltaisuudesta. Hän näkee kansanmusiikin kokonaisvaltaisessa opettamisessa runsaasti mahdollisuuksia viulunsoiton alkeisopetukseen, ja toteuttaa niitä luovasti omassa opetuksessaan. Opettaja A on aktiivisesti kehittänyt omaa opetustaan kokonaisvaltaisempaan suuntaan, ja tarkastellut kokonaisvaltaisuuteen liittyviä teemoja eri näkökulmista. Opettajan vahvuus oli selkeästi pedagogisten ilmiöiden sanallistaminen, ja haastattelutilanteessa hän onnistui siinä hyvin.

Haastattelun perusteella opettaja B:n alkuopetus ei näyttäytynyt niin kokonaisvaltaisena. Olin kuitenkin seuraamassa opettaja B:n opetusta haastattelun yhteydessä ja minulla oli mahdollisuus seurata yhden alkeisoppilaan soittotuntia. Koin, että soittotunnilla oli selkeä pedagoginen kaari, opetus oli oppilaslähtöistä, tunnilla hyödynnettiin eri työskentelytapoja ja oppilas edistyi huimasti tunnin aikana. Tämä sai minut pohtimaan sitä, millä tavoin opettajien persoonallisuuden piirteet heijastuvat heidän verbaaliseen ilmaisutapaansa haastattelutilanteessa ja vaikuttavat siten tutkimuksen lopputulokseen. Haastattelun perusteella opettaja B:n opetus ei näyttäytynyt yhtä kokonaisvaltaisena kuin opettaja A:n, vaikka seurattessani hänen soittotuntejaan, koin kokonaisvaltaisuu den toteutuvan hänen opetuksessaan. Kokonaisvaltaisen opetuksen piirteet eivät kuitenkaan ilmenneet yhtä selkeästi haastattelutilanteessa kuin opetustilanteessa.

Haastatteluissa viulunsoitonopettajat korostivat kokonaisvaltaisen opettamisen eri osa-alueita. Opettajan oma kokemusmaailma vaikuttaa kokonaisvaltaisuu den rakentamiseen ja siksi kokonaisvaltaisuus näkyy jokaisen opettajalle opeuksessa yksilöllisesti. Näkemysten moninaisuuden mahdollistaa Suomen musiikinopetuksen vapaa kenttä, jossa opettajat saavat toteuttaa opetustaan vapaasti opetussuunnitelman puitteissa. Tällöin opettajan omat kokemukset väistämättä vaikuttavat siihen, mitä hän opetuksessaan korostaa.

Pohdin, mitkä tekijät vaikuttavat kokonaisvaltaisen opettamisen toteutumiseen. Yksi haastatteluissa esiin noussut tekijä oli oppituntien kesto ja määrä. Opettaja B korosti, että hänen pitämät soittotunnit ovat todella lyhyitä. Soittotuntien pituudet vaihtelevat sen mukaan, minkä musiikinopetusta järjestävän tahon alaisuudessa opettaja työskentelee. Soittotunnin pituudella on selkeä vaikutus sen rakentumiseen ja opetuksen mahdollisuuksiin. Jos aikaa on vähemmän, soittotunnin tulee olla intensiivinen. Tällöin kokonaisvaltaisuus näkyy opetuksessa väistämättä eri tavalla kuin tilanteessa, jossa käytössä on enemmän aikaa. Soittotuntiin vaikuttavat toki monet muuttuvat tekijät kuten se, saapuuko oppilas ajoissa tunnille tai minkälainen mielentila hänellä on juuri sillä hetkellä.

Tutkielmani edetessä aloin pohtia, mikä merkitys kaikella muulla musiikin ja taiteen harrastamisella on alkeisoppilaan kokonaisvaltaiseen oppimiseen instrumenttiopetuksen lisäksi. Vaikka oppilaan soitonopettaja voi pyrkiä opettamaan kokonaisvaltaisesti, todellisuudessa hän on vain yksi osanen lapsen musiikkisuhteen rakentumisessa. Lapsen asuinpaikka, hänen sosiaalinen ympäristönsä sekä musiikin läsnäolo arjessa vaikuttavat osaltaan siihen, millainen musiikkisuhte lapselle muodostuu, ja kuinka keskeiseksi osaksi musiikki hänen elämässään rakentuu. Jos lapsi asuu paikkakunnalla, jossa elävä kulttuuriperintö on elinvoimainen ja kansanmusiikki osa jokapäiväistä elämää, tämä väistämättä vaikuttaa lapsen kokemusmaailman ja musiikkisuhteen rakentumiseen.

5.1 Jatkotutkimuksen aiheita

Koen, että tutkimukseni tarjoaisi paljon mielenkiintoisia jatkotutkimuksen aiheita. Olisi mielenkiintoista syventää aihetta laajemmassa tutkimuksessa, jonka puitteissa olisi mahdollista esimerkiksi haastatella useampaa viulunsoiton opettajaa eri puolilta Suomea. Tämä mahdollistaisi uusien näkökulmien löytämisen sekä kattavampien tuloksien saavuttamisen. Tutkimuksen aihetta voisi laajentaa tarkastelemaan esimerkiksi alkeisoppilaan elinympäristön ja musiikkiharrastuksen laaja-alaisuuden vaikutusta kokonaisvaltaiseen oppimiseen ja musiikkisuhteen rakentumiseen. Tällöin aineistonkeruumenetelmiin olisi perusteltua sisällyttää myös lasten haastatteluja, jotta heidän näkökulmansa ja kokemusmaailmansa tulisivat näkyväksi tutkimuksessa.

Lähteet

- Asplund, A., Hoppu, P., Laitinen, H., Leisiö, T., Saha, H. & Westerholm, S. 2006. Suomen musiikin historia: [8], Kansanmusiikki. Helsinki: WSOY.
- Asplund, A. & Hako, M. 1981. Kansanmusiikki. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Anttila, E. & Kauppila, H. 2022. Ihmis- ja oppimiskäsitykset taideopetuksessa. Saatavilla <https://disco.teak.fi/anttila/> (luettu 8.12.2024).
- Haapoja, H. H. 2017. Ennen saatuja sanoja: Menneisyys, nykyisyys ja kalevalamittainen runolaulu nykykansanmusiikin kentällä. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2018. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hirvonen, P. 2020. Soolosoiton mahti - Laulava viulisti nykykansanmusiikin säveltäjänä ja esittäjänä. Helsinki: Taideyliopiston Sibelius-Akatemia.
- Ilmonen, K. 2014. Musiikkia vanhoilta ja uusilta laitumilta. Helsinki: Taideyliopiston Sibelius-Akatemia.
- Itäpelto, A. 1999. Omasta päästä: kokemuksia kansanmusiikin alkuopetuksesta. Sibelius-Akatemian kansanmusiikin osaston oppimateriaalituotantoa 2. Helsinki: Sibelius-Akatemia.
- Joutsenlahti, L. 2018. Omasta päästä: Improvisaation synty kansanmusiikkipedagogiikan keinoin. Helsinki: Taideyliopiston Sibelius-Akatemia.
- Järvelä, M., Huntus, A. & Kuusisto, P. 2014. Näppäripedagogiikka. Kaustinen: Kansanmusiikki-instituutti.
- Kajamies, A., Salo, A. E. & Vauras, M. 2018. Motivaatio ja oppiminen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kauppila, H. & Anttila, E. 2022. Ihmis- ja oppimiskäsitykset taideopetuksessa. Saatavilla <https://disco.teak.fi/anttila/> (luettu 8.12.2024).
- KMOPS 2021. Käpylän musiikkiopiston opetussuunnitelma. Saatavilla <https://www.kmo.fi/wp-content/uploads/2021/03/KMO-opetussuunnitelma-2021.pdf> (luettu 5.11.2024).
- Kronqvist, E. & Pulkkinen, M. 2007. Kehityopsykologia: Matkalla muutokseen. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit.
- Lajunen, E. 2023. Kylällinen riivattuja pelimanneja: Arkistotalenteet ja samanaikainen tanssiminen ja soittaminen muusikon ilmaisun laajentajina. Helsinki: Taideyliopiston Sibelius-Akatemia.

- Leisiö, T., Westerholm, S., Asplund, A., Hoppu, P., Laitinen, H. & Saha, H. 2006. Suomen musiikin historia: [8], Kansanmusiikki. Helsinki: WSOY.
- PMOPS 2018. Pakilan musiikkiopiston opetussuunnitelma. Saatavilla <https://pakilan-musiikkiopisto.org/storage/Pakilan-OPS-4.pdf> (luettu 5.11.2024).
- Rauhala, L. 2015. Ihmiskäsitys ihmistyössä. Helsinki: Gaudeamus.
- TPOPS 2017. Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet. Saatavilla https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/186920_tai-teen_perusopetuksen_laajan_oppimaaran_opetussuunnitelman_perusteet_2017-1_0.pdf (luettu 5.11.2024).
- TENK 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023. Saatavilla https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf (luettu 5.12.2024).
- TENK 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettinen neuvottelukunnan ohje 2019. Saatavilla https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf (luettu 5.12.2024).

Liitteet

Liite 1. Haastattelurunko

Miten sinun soittotuntisi rakentuvat? Kerro muutama esimerkki.

Mitä kokonaisvaltaiseen kansanmusiikin opettamiseen tulisi mielestäsi sisältyä?

Millä tavoin kannustat oppilastasi luovaan työskentelyyn ja ajatteluun?

Hyödynnätkö opetuksessasi improvisaatiota? Miten?

Liitätkö musiikin teorian osaksi soitonopetustasi? Millä tavoin?

Hyödynnätkö musiikin kuuntelemista opetuksessasi? Millä tavoin?

Miten tuot kansanmusiikin kulttuurisen kontekstin (historian, perinteet jne.) esiin opetuksessasi? Miten tämä mielestäsi vaikuttaa oppimiseen?

Minkälaisien keinojen olet huomannut erityisesti vahvistavan oppilaan motivaatiota soitonopiskeluun?

Millä tavoilla pyrit vahvistamaan oppilaan omaa suhdetta musiikkiin?

Onko vielä jotain mitä haluaisit lisätä kansanmusiikin kokonaisvaltaiseen opettamiseen, motivoimiseen tai oppilaalle merkityksellisiin oppimiskokemuksiin?

Liite 2. Tutkimuslupa

Tällä lomakkeella pyydän lupaa haastatteluaineiston keruuseen. Kerään aineistoa pedagogisiin opintoihini sisältyvän seminaarityön toteuttamiseen osana opintojani Taideyliopiston Sibelius-Akatemiassa. Tutkielmani tavoitteena on selvittää xxx (tutkielman/haastattelun aihe). Kerään haastatteluaineistoja xxx (esim. tammi- ja helmikuussa) 2025. Aineistoa käytetään tutkielmassa, joka valmistuu vuonna 2025.

Ainoastaan tutkimuksen vastuullinen tutkija Viive Virtanen käsittelee aineistoa eikä tutkimusraportista voida yksilöidä tutkimuksen piiriin kuulunutta henkilöä, ellei tutkimukseen osallistunut tätä pyydä. Tutkimussuostumuksista syntyy väliaikainen manuaalinen rekisteri (GDPR, PDA 10§, 24§), joka tuhotaan välittömästi aineistonkeruun toteuttamisen jälkeen.

Voit vetäytyä tutkimuksesta ja pyytää käsikirjoituksen luettavaksesi tutkimuksen kaikissa vaiheissa.

Pyydän ystävällisesti allekirjoittamaan tämän lomakkeen ja palauttamaan sen projektin vastuulliselle tutkijalle Viive Virtaselle. Lisätietoja tutkimuksen toteuttamisesta voit saada myös tutkielmani ohjaajalta Eveliina Sumelius-Lindblomilta [eveliina.sumelius-lindblom@uniarts.fi].

Annan suostumukseni haastatteluaineiston keräämiseen, tallentamiseen ja tutkimuskäyttöön.

TUTKIJAN NIMI, SÄHKÖPOSTI, PUHELIN

Viive Virtanen, viive.virtanen@uniarts.fi, +358 (0) 45 6326023

Paikka ja aika (osallistuja)